

Sommarblommor i stadsmiljö - Ett gestaltungsförslag till Ystad centrum

Bedding plants in an urban context
- a design proposal for Ystad city

Katarina Olhardt

Sommarblommor i stadsmiljö
-Ett gestaltningsförslag till Ystad centrum
Bedding plants in an urban context
-a design proposal for Ystad city

Katarina Olhardt

Handledare: Karin Svensson, SLU, Landskapsutveckling

Examinator: Märith Jansson

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Kandidatarbete i trädgårdsdesign

Kurskod: EX0652

Program/utbildning: Trädgårdsingenjörsprogrammet: design

Examen: Kandidatexamen

Ämne: Landskapsplanering

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsmånad och år: juni 2012

Omslagsbild: Katarina Olhardt

Serienamn: Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, SLU

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Sommarblommor, växtkomposition, urnor, Ystad centrum

Förord

Jag har alltid haft ett brinnande intresse för färg och form. Hösten 2009 började jag studera till trädgårdsingenjör med inriktning design. Under utbildningen har jag bl. a. tenterat växter med vetenskapliga namn, där sommarblommor varit en del av växtmaterialet. Det gav mig en inblick i sommarblommors stora mångfald. Sommarblommor fascinerar mig med sin blomsterprakt i alla regnbågens färger och deras outtröttliga blomning under en hel säsong.

En dag under vårterminen tipsade min studievän Karin Eriksson mig om ett examensarbete till Ystad kommun, vilket innebar att komponera ett gestaltungsförslag med sommarblommor till Ystads stadsträdgårdsmästare Ulf Andersson. Jag blev eld och lågor och vill tacka Karin ödmjukast för att hon rekommenderade mig uppdraget.

Ett stort tack till min handledare Karin Svensson för tålamod, kloka råd och konstruktiv kritik under arbetets gång.

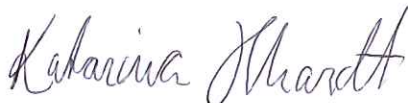
Jag vill också tacka Ulf Andersson för de möten vi har haft där jag delgivits värdefull information om sommarblomsplanteringar.

Tack till Ingrid Svensson från Karlskrona kommun samt Magnus Landt blom från Landskrona kommun för deras delaktighet i mina intervjuer.

Vidare vill jag tacka min bror Johan Deltner för hjälpsamhet och inte minst min familj Jonas och Hannah för deras tålamod och stöd.

Illustrationer: Författaren där inget annat anges.

Malmö 2012

Katarina Olhardt

Sammanfattning

Det här arbetet handlar om en allmän beskrivning av sommarblommor och dess användning i olika växtkompositioner.

En av sommarblommornas fördelar är deras långa och rika blomning under hela sommarsäsongen samtidigt som det finns ett stort utbud av olika sorter. Med den utgångspunkten gestaltas i det här arbetet sex olika kompositionsförslag med sommarblommor för urnor till Ystad centrum. Gestaltningen utgår från ett koncept – 'Sommarens söta bär', där vildhallon och björnbärsnyanser har huvudrollen. För att dessutom få ett ängslikt utseende likt Österlens vidder, blandas olika grässorter in med vitt i olika nyanser som mjukar upp helheten.

Med inspiration från trädgårdsarkitekten Gertrude Jekyll komponeras urnplanteringarna med växter i fallande höjd och en harmonisk färgskala med stänk av kontraster. Även Jekylls tankesätt att arbeta med "drifts" ger inspiration åt gestaltningen. Med vilket menas att man planterar växter i långa drivor, där tidigblommande växter som vissnat ner döljs av de blommor som har sin största blomprakt under sensommaren. Tekniken medför att det ständigt finns blomsterfägring och att det vissna trollas bort i planteringen. Genom att använda många olika växter i varje urna uppnår jag ett liknande resultat.

Att ha en bra stomme i en komposition, kan vara nyckeln till en estetiskt tilltalande komposition. Något jag eftersträvar i mitt gestaltungsförslag där jag tänker att varje växt bidrar med en "grundsten" i en plantering med inspiration av Celandier och Holmberg. Mitt tankesätt är att ta tillvara på varje växts unika struktur och form, som gör att man kan bygga upp en väl sammansatt, hållbar komposition från grunden. Utgångsläget för planteringarna har varit en näringsrik jord med full sol och kontinuerlig skötsel under hela säsongen.

Innehållsförteckning

Inledning	1
<i>Bakgrund</i>	1
<i>Syfte</i>	1
<i>Mål</i>	1
<i>Avgränsning</i>	1
Metod och material	2
<i>Litteratur</i>	2
<i>Intervjuer</i>	2
<i>Gestaltningförslag</i>	2
<i>Presentationsform</i>	2
Sommarblommor	3
<i>Inspiration och intresse från förr till idag</i>	3
<i>Växters benämning</i>	4
<i>Sommarblommor från Göteborgs botaniska trädgård</i>	5
<i>Gertrude Jekyll</i>	5
<i>Komposition med sommarblommor</i>	6
<i>Färg</i>	7
<i>Växtval</i>	7
<i>Jord för umor</i>	8
<i>Skötsel för sommarblommor planterade i kruka</i>	9
Gestaltningförslag	10
<i>Ystad</i>	10
<i>Tillvägagångssätt</i>	10
<i>Koncept: Sommarens söta bär</i>	11
<i>Urna, modell 'Oas'</i>	12
<i>Illustration, modell 'Oas'</i>	13
<i>Växtlista, modell 'Oas'</i>	14
<i>Planskiss 160 cm, 'Oas'</i>	15
<i>Planskiss 80 cm, 'Oas'</i>	16
<i>Urna, modell träfat</i>	17

<i>Illustration, modell träfat</i>	18
<i>Växtlista, modell träfat</i>	19
<i>Planskisser, träfat</i>	20
<i>Urna modell `Ystad`</i>	21
<i>Växtlista, modell `Ystad`</i>	21
<i>Illustration, modell `Ystad`</i>	22
<i>Planskiss, modell `Ystad`</i>	22
<i>Urna, modell `Sofie`</i>	23
<i>Växtlista, modell `Sofie`</i>	23
<i>Illustration, modell `Sofie`</i>	24
<i>Planskiss, modell `Sofie`</i>	24
Diskussion	25
Källförteckning	27
Bilagor	

Inledning

Bakgrund

Färg, form och växtkomposition är ämnen som jag verkligen brinner för. Växtintresset inkluderar lignoser, perenner, lökar såväl som sommarblommor. Dock känner jag att jag vill fördjupa mina kunskaper inom ämnet sommarblommor.

Genom en tidigare kurs i utbildningen fick jag inblick i den banbrytande trädgårdsarkitekten Gertrud Jekylls kompositionsteknik som bl.a. innebär att arbeta med s.k. "drifts", där växter vävs in i varandra och avlöser varandra i blomningstid. Tekniken väckte mitt intresse och jag kan se en koppling mellan Jekylls idéer och det gestaltningsförslag som jag arbetat med under utbildningen. Jag får även inspiration från Rigmor Celander och Mona Holmberg som gestaltat många sommarblomsplanteringar, bl.a. i Göteborgs Botaniska trädgård. Celander och Holmberg använder sig av en "grundstens-metod" i sina rabatter, något jag förklarar mer ingående längre fram i arbetet. Metoden har inspirerat mig i min gestaltning. Jag tycker att det är intressant hur man utifrån växternas naturliga form, uppbyggnad och växtsätt bygger upp en komposition som kan resultera i ett prunkande och välavvägt arrangemang.

När jag fick en förfrågan av stadsträdgårdsmästare Ulf Andersson att gestalta sommarblomsplanteringar till Ystad centrum, blev jag nyfiken och intresserad av att se vad jag kunde åstadkomma inom det här området som har fått ett rejält uppsving sedan mitten av 1990-talet. Med anledning av att Ystad dessutom anses vara en sommarturiststad enligt Andersson ligger det i kommunens intresse att arbeta fram och behålla en attraktiv miljö i Ystad centrum. Det här arbetet innehåller några inspirationsgestaltningar för ett antal urnor, där samma metod skulle gå att vidareutveckla i framtiden för samtliga urnor och rabatter i Ystad kommun.

Under min utbildning har vi studerat och praktiserat växtkomposition och växtlära och jag ser det här arbetet som en ytterligare fördjupning i ämnet, något jag kan ta med mig i framtiden.

Syfte

Mitt syfte är att förstärka min egen gestaltningsförmåga samt att arbeta fram ett hållbart förslag för sommarblomsanvändning i Ystad, med inspirationskällor främst av Gertrud Jekyll samt Mona Holmberg och Rigmor Celander. Jag vill även fördjupa min kunskap inom ämnet sommarblommor och ge förslag om hur man kan utveckla användningen av sommarblommor.

Mål

Mitt mål är att färdigställa sex gestaltningsförslag med sommarblommor till olika urnor med placering i Ystad centrum.

Avgränsning

Gestaltningsförslaget gäller endast för urnor och jag avgränsar mig geografiskt till Ystad centrum. Inom arbetets tidsram har jag valt att ha fokus på kompositionen, vilket innebär ett förslag med väl sammansatta växter med tillhörande planskisser och illustrationer. Ståndortsmässigt utgår jag från ett soligt läge med bra näringsrik jord för samtliga urnor. Hänsyn till budget har inte tagits.

Metod och material

Arbetet bygger på litteraturstudier och intervjuer med yrkesverksamma, samt skissarbete och tidigare erfarenhet för att ta fram de olika gestaltungsförslagen.

Litteratur

Sedan 1990- talet har sommarblommor fått ett rejält uppsving men det har varit svårt att hitta uppsatser och vetenskapliga artiklar inom det här området, då jag har sökt via databaser och på internet. Dock har litteraturstudien en väsentlig betydelse för arbetets helhet och för utförandet av gestaltungsdelen. Arbetets litteraturstudie omfattar en kort historik samt en beskrivning av sommarblommor, färg- och växtkomposition och består av bl. a. av Richard Bisgrove's – *Gertrude Jekyll's Colour Schemes for the Flower Garden*, Rigmor Celanders och Mona Holmbergs bok – *Nordiskt ljus och italiensk hetta* och Marie Hansson och Björn Hanssons bok – *Perenner: Våra trädgårdsväxter*.

Intervjuer

För att även nå dagens verksamma personer inom området och på så sätt erhålla mer information i ämnet sommarblommor, valde jag att arbeta med kvalitativa intervjuer till två yrkesverksamma personer. Jag ville nå fram till ett personligt resonemang utefter en intervju där samma frågor ställs till alla informanter. Frågorna ställdes via e-post till Magnus Landtblom, yrkesverksam i Landskrona kommun samt till Ingrid Svensson, yrkesverksam i Karlskrona kommun. Båda har eget ansvar för sommarblomsprogrammen i respektive kommun och kunde på så vis ge värdefull information.

Jag har vid två tillfällen besökt stadsträdgårdsmästare Ulf Andersson, anställd vid Ystad kommun och då erhållit betydelsefull information om Ystads tidigare blomsterprogram. Samtidigt har jag vid de två tillfällena besökt och analyserat de platser med urnor som jag behandlar i mitt gestaltungsförslag.

Gestaltungsförslag

Med stöd av min datainsamling, platsbesök och tidigare kurser under utbildningen har jag gestaltat sex olika kompositionsförslag till fyra olika urnmodeller med olika storlek till Ystad centrum. Kompositionsförslagen ska ses som en inspiration för fortsatt utveckling till Ystad kommuns samtliga urnmodeller.

Presentationsform

Arbetet innehåller dels en skriftlig del med en allmän beskrivning av sommarblommor och dess användning, samt ett gestaltungsförslag innehållande text, planteringsplaner, illustrationer och växtlistor.

Sommarblommor

"Sommarblommor är trädgårdsårets happening. De varar inte för evigt och kräver ingen framsynthet" (Celander & Holmberg 1996, s.9).

Sommarblommor, vad innebär det? Svaret blir lite olika beroende på vem du frågar. Utifrån en trädgårdsmästares praktiska synvinkel förklaras det möjligen så att det är växter som är tilltalande och pryder sin plats på sommaren och som inte tål vår vinter. Vänder man sig till en botanist har de säkert en annan infallsvinkel. Faktum är att sommarblommor inte finns med som begrepp inom botaniken, utan de utgör en mycket heterogen grupp. (Celander & Holmberg 1996, s. 22)

I den här gruppen finns det växter som är fleråriga i de länder och klimat som de härstammar ifrån men i vårt klimat är de emellertid ettåriga då de inte överlever vinterns låga temperaturer. Det är den främsta skillnaden gentemot perenner som överlever men vissnar ner och har viloperiod under perioder av köld eller torka. Det finns även de växter som används som sommarblommor men blommar först andra och sista året på sin livscykel, de är bienna. Annueller däremot är de äkta ettåringarna som fullbordar hela sin livscykel under en säsong. Under en säsong hinner fröet gro, växa som planta och blomma för fullt för att sedan sätta frö och dö. Så benämningen sommarblommor är inte självklar. (Celander & Holmberg 1996, s.22-24)

Sommarblommor har en fördel gentemot perenner eftersom de ofta har en lång och riklig blomning under hela säsongen. Att blanda sommarblommor med perenner kan vara en fördel om man vill att rabattens utseende ska skifta från år till år. Eftersom sommarblommor är ettåriga i vårt klimat kan ständigt nya sorter förgylla en rabatt under årens gång. (Hansson & Hansson 2008, s. 14.

Inspiration och intresse från förr till idag

De senaste tjugo åren har sommarblommor i offentlig miljö fått ett rejält uppsving (Celander & Holmberg 1996). En ny generation har nyfiket närmat sig sommarblommor med all dess mångfald och möjligheter. Under 1980-talet utvecklades en ny syn på trädgård i Holland och det synsättet fungerar fortfarande idag som en inspirationskälla. Det var en grupp likasinnade odlare som utvecklade och förnyade sortimentet av både perenner och annueller med mål att få ett naturligare växtsätt. Det här blev starten på en ny trädgårdstrend som bröt mot den utveckling som följt efter andra världskriget, där idealet var massproducerade växter i universalplanteringar. Trenden som vi idag i Sverige kallar "Den holländska vågen" står för en hybrid mellan sommaräng och en traditionell rabatt. (Jansson 1999, s.13)

Samtidigt menar Celander och Holmberg att det finns flera inspirationskällor idag. Det kan vara t.ex. den prunkande mångfalden från England, broderirabatter som används vid Göteborgs Botaniska eller den skira snårigheten från Holland. (Celander & Holmberg 1996, s. 16)

Ingrid Svensson, sommarblomsansvarig och yrkesverksam i Karlskrona kommun, hämtar ofta inspiration från perennplanteringar då det ofta saknas riktigt inspirerande sommarblomsplanteringar. Ett besök på odlarnas öppna hus brukar också ge inspiration.¹

I Landskrona kommun står landskapsingenjör Magnus Landt blom för sommarblomsprogrammen och hans inspiration kommer oftast omedvetet från olika håll. Det kan vara ett smakfullt arrangemang, inspiration från böcker eller från andra kommuner och trädgårdar.²

Svensson har eget ansvar över sommarblomsprogrammet vilket ger henne ganska fria händer där budgetbegränsningar hittills inte varit begränsande. Dessutom anser Svensson att det har blivit ett uppsving med väldigt god respons i Karlskrona som uppmärksammats av både allmänheten och lokalpolitiker.³

Liknande situation är det för Landt blom i Landskrona som menar att med dagens positiva respons från allmänheten så vågar man inte göra avkall på sommarblomssatsningarna.⁴

Växters benämning

Botaniken befästes under 1700-talet som en egen vetenskap från att tidigare ha varit en del av den medicinska vetenskapen. År 1753 publicerades *Species Plantarum* utförd av Carl von Linné (1707-1778). Han var professor i medicin i Uppsala och bidrog till banbrytande insatser inom botaniken. I *Species Plantarum* etablerades den binära nomenklaturen, med vilket menas att varje art skall ha ett namn bestående av två ord, ett släktnamn och ett artepitet. (Widén & Widén 2008, s. 16)

Sommarblommor liksom andra växter benämns alltid med ett artnamn och oftast ett sortnamn. T.ex. *Tagetes patula* 'Silvia'. Sortnamn benämns även kultivar och är benämningen på en växts särskilda egenskaper. Nedan ges ett exempel på ett vetenskapligt artnamn vars svenska namn är sammetsblomster. (Celander & Holmberg 1996, s.31-32)

Artnamn

Släktnamn Artepitet

Tagetes patula

Varför använder man då vetenskapliga namn på växter när man kan använda ett svenskt namn? Den främsta orsaken är att de vetenskapliga namnen är internationella. Var du än är i världen kan samma växt lätt sökas fast vi människor talar olika språk. Det vetenskapliga språket är universalt inom växtvärlden. (Celander & Holmberg 1996, s.25)

¹ Svensson, Ingrid; yrkesverksam i Karlskrona kommun. 2012. Intervju 2012-04-11

² Landt blom, Magnus; yrkesverksam i Landskrona kommun. 2012. Intervju 2012-04-16

³ Svensson, Ingrid; yrkesverksam i Karlskrona kommun. 2012. Intervju 2012-04-11

⁴ Landt blom, Magnus; yrkesverksam i Landskrona kommun. 2012. Intervju 2012-04-16

Sommarblommor från Göteborgs botaniska trädgård

Sedan början av 1990-talet använde sig Rigmor Celandier och Mona Holmberg, som då arbetade vid Göteborgs botaniska trädgård, av ett sätt att sätta samman sommarblommor som de brukade kalla för broderimodellen. Det tog dock några år innan de hittade det här sättet att komponera sommarblommor. Innan dess var det traditionellt starka färger, modell blandade karameller som gällde och de var aldrig riktigt nöjda med resultaten. Viljan att visa så många olika sommarblommor som möjligt i urnor och rabatter, gjorde att resultatet mest liknade en disharmonisk färgpalett. (Celandier & Holmberg 1996, s. 12-13)

Holmberg och Celandier strävade istället efter ett mer vad de kallar perennlikt utseende där den lite mildare, mer harmoniska färgskalan ofta har företräde framför rabatter med många olika gälla färger och starka kontraster. Samtidigt kom de fram till att man måste ha respekt för sitt material. De menar att man inte kan skapa något vackert med sommarblommor om man föraktar deras ofta färgstarka uttryck. Celandier och Holmberg ville ha in mångfalden i planteringarna och ta bort den klassiska cirkeln med t ex tagetes och en annan cirkel med pelargonier osv. De kom fram till sin rätta formel, att använda ett bestämt färgtema som innebar att de kunde ha väldigt många olika växter i samma komposition med ett harmoniskt resultat, bara färgvalet med närliggande nyanser var detsamma. Samtidigt bröt de av med någon kontrastfärg. Det första färgtema de använde blev NORDISKT LJUS, som bestod av olika nyanser i gult och blått. Det här uppskattade färgarrangemanget fick Celandier och Holmberg att fundera över vilken princip de egentligen började närma sig. (Celandier & Holmberg 1996, s.12-13)

Gertrude Jekyll (1843 - 1932)

Mycket av det tänk och den inspiration som Celandier och Holmberg använder sig av påminner om den engelska konstnären och trädgårdsarkitekten Gertrude Jekylls (1843-1932) banbrytande utformning av främst perennplanteringar (Celandier & Holmberg 1996, s.12-13).

Jekyll kom fram till att det var bättre att plantera växter i långa sjok, s.k. "drifts" än i stora block. På det här sättet undviker man tomma stora hål med vissna blommor i planteringen. De långsmala sjoken gör att de vissna blommorna effektivt trolas bort av efterkommande blomning. På det här sättet upplevs rabatten ständigt blommande med få vissna inslag. Jekyll var även konstnär och hade ett stort färgsinne. I hennes rabatter kan man se harmoniska finstämda färgskalor, men Jekyll menade också att man kan lyfta fram en rabatts färg med stänk av en kontrast färg. Att t ex plantera någon enstaka gul blomma i en blå rabatt lyfter fram den blå färgen optimalt. Likaså framträder det gröna bladverket effektivt tillsammans med röda blommor. (Bisgrove 1995, s. 42)

Vid anläggning av en rabatt är ett säkert kort att plantera de högsta växterna längst bak i rabatten om rabatten ansluter till en vägg, mur eller häck och sedan plantera framför i fallande skala och avsluta med kantväxter längst fram. Den här typen av rabatt härstammar från England runt förra sekelskiftet och det var Gertrude Jekyll som var dess främste företrädare. Jekyll hade ett stort inflytande över 1900-talets trädgårdskonst och har fortfarande idag en betydande och inspirerande roll. (Hansson & Hansson 2008, s. 26)

Komposition med sommarblommor

Celander och Holmberg vid Göteborgs Botaniska trädgård tog intryck av Gertrude Jekylls idéer och utvecklade sina sommarblomsplanteringar därefter. Precis som att plantera de högsta växterna längst bak i rabatter med fallande höjd så fungerar samma princip vid plantering i urnor, med den skillnaden att man placerar den högsta växten i mitten av urnan och sedan arbetar sig utåt med växter i fallande höjd och som avslutas med någon vällande växt över urnkanten. Konceptet de använde sig av med många olika arter och sorter, fast med ett harmoniskt färgtema, gav många fördelar. Resultatet blev ständig föränderlighet med ett vildare och mer dynamiskt uttryck där olika växter vävdes in i varandra. (Celander & Holmberg 1996, s. 14)

Att inte låta fallet bli för jämnt är dock att föredra då en viss oregelbundenhet skapar liv och intresse (Kvant & Palmgren 2003).

Ingrid Svensson i Landskrona kommun arbetar utefter ett specifikt tema som skiftar från år till år. Det är ett bra sätt att tillfredsställa de flesta smaker menar Svensson samtidigt som det blir en ny utmaning att varje år skapa något nytt. Ofta blir resultatet ganska harmoniskt och "smårufsigt" med en del gräs och småblommiga sorter. Dock vill Svensson satsa på ett djärvare uttryck nästa år, kanske med inspiration från t.ex. Chrisoffer Lloyd's bok - *Colour for Adventurous Gardeners*. Drömläget för majoriteten av sommarblommorna menar Svensson är klassiskt med full sol och en god jord. Hänsyn till blåst vid havsnära lägen kan innebära att vissa ömtåliga växter får uteslutas. Andra växter är mer kraftigväxande och ska då helst inte planteras ihop med de mer svagväxande växterna.⁵

Magnus Landt blom som arbetar med sommarblomsprogrammet i Landskrona kommun, föredrar en stor variation i växtval men menar att det kan uppstå visst motstånd när han beställer för många olika sorter då Landt blom har ett avtal med en extern odlare där samtliga växter beställs. Odlaren levererar plantorna efter beställning i småposter till avtalad tid och plats. Då är de även avkrukade och uppvattnade och på det här sättet undviks mellanlagring. Avtalet gör att Landt blom får anpassa sig till något färre sorter än han skulle önska. Något annat värt att notera enligt Landt blom är att det är viktigt att tänka på att ha en succession med olika flor i samma urna eller rabatt. Det finns sommarblommor som blommar rikligare på våren och de som är finast under sensommaren, som t.ex. *Gaura lindheimeri* och *Verbena bonariensis*. Landt blom strävar efter färg- och formharmonier i sina rabatter och urnor. Det är sällan han anlägger rabatter i strikta geometriska former.⁶

⁵Svensson, Ingrid; yrkesverksam i Karlskrona kommun. 2012. Intervju 2012-04-11

⁶Landt blom, Magnus; yrkesverksam i Landskrona kommun. 2012. Intervju 2012-04-16

Färg

Olika färger påverkar oss omedvetet och är avgörande för vår upplevelse (Ramberg 2009, s. 43). Genom att illustrera en färgcirkel kan man få en uppfattning om färgernas inbördes förhållanden. Det finns tre primärfärger som bildar cirkels grundstenar, rött, blått och gult. De kallas även grundfärger. Sedan finns de färger som kallas sekundärfärger. Det är de färger som ligger mittemellan primärfärgerna, d.v.s. orange, violett och grönt. De färgerna uppstår genom en blandning av dess närliggande primärfärger. Ofta benämns färger mellan primärfärgen röd och sekundärfärgen grön mot gult som varma färger och de färger som är i andra hälften av cirkeln, mot det violetta, som kalla. Att sätta samman färger som ligger nära varandra i färgcirkeln anses ge en känsla av harmoni medan färger tvärsöver varandra i cirkeln skapar kontrastverkan, t.ex. grönt och rött, eller violett och gult. Tänkvårt är att vissa färger kommer fram mer i solljus som t.ex. orange och gult när andra kommer mer till sin rätt i skymningen så som vita och blå nyanser. (Celanders & Holmberg 1996, s. 41)

Växtval

Form, textur och uppbyggnad är minst lika viktiga som färg i de naturalistiska planteringarna, något som man kan ta fasta på även vid plantering av en mer traditionell rabatt. Det kan t.ex. vara runda blombollar tillsammans med höga spiror, en sky av småblommor och maffiga blad. Sätten att kombinera växter i en komposition kan variera från kontraster, t.ex. runda bollar mot spiror eller så kan uttrycket bli endast vertikalt med enbart spirform i planteringen. (Hansson & Hansson 1998, s. 20)

Celanders och Holmberg skiljer ut växter med olika karaktär och utseende och på så vis får alla växter sin egen speciella "grundsten" i en komposition. Det finns alltid växter som faller utanför de nedanstående föreslagna karaktärerna, som är lite mer odefinierade i sin roll. Dock kan de växterna ha minst lika mycket skönhetsvärde. (Celanders & Holmberg 1996, s. 125)

Nedan följer några karakteristiska "grundstenar" som är bra att utgå ifrån när man gestaltar en rabatt enligt Holmberg och Celanders (Celanders & Holmberg 1996, s.125).

Ståtlig/Solitär: Växter som är fristående och uppseendeväckande, oftast höga, är solitärer. De drar lätt blickarna till sig med sina karaktäristiska former. Oftast blir det bäst med en eller enstaka antal i rabatt och urna. Kan användas som stomme i en plantering. (Celanders & Holmberg 1996, s. 125) Några exempel är *Canna x generalis* och *Ricinus communis*.

Svävande: De här blommorna ser ut att sväva i luften då de oftast har långa stjälkar med få blad. Passar utmärkt att väva in mellan ett stelare växtsätt. (Celanders & Holmberg 1996, s. 125) T.ex. på svävande blommor är *Verbena bonariensis* samt *Cosmos bipinnatus*.

Spiror: De här växterna i upprättstående spirform brukar bli blickfång med sin tydliga form. Spiror är oftast ståtliga och kommer till sin rätt när de sticker upp och fram mellan omgivande växter. (Celanders & Holmberg 1996, s. 125) Spirform finns i *Salvia farinacea* och *Antirrhinum majus*.

Vävande: De växter som skapar naturliga övergångar mellan olika växtgrupper brukar benämnas vävarväxter. Det greniga och mjuka växtsättet gör att stjälkarna väver sig in mellan andra växter. (Celanders & Holmberg 1996, s. 125) Exempel på vävarväxter är *Gaura lindheimeri* samt *Gypsophila elegans*.

Mattbildande: Växter som breder ut sig och effektivt täcker bar jord. De har oftast krypande eller liggande egenskaper och bildar med tiden en tät matta. (Celanders & Holmberg 1996, s. 125) Mattbildande växter såsom *Sanvitalia procumbens* och *Persicaria capitata*.

Vällande: Oftast ser man inte var den här växten är planterad då den väller ut över en stor yta. Den väller över kanter och sträcker sig långt ner mot marken i urnor. Passar som uppmjukande växt i urnor, amplar och rabatter. (Celanders & Holmberg 1996, s. 125) Exempel är *Scaevola aemula* och *Erigeron karvinskianus*.

Klättrande: Hit räknas de växter som klättrar med sina långa rankor (Celanders & Holmberg 1996, s. 125). Det kan vara växter som *Ipomoea lobata* och *Cobaea scandens*.

Jord för urnor

Eftersom många sommarblommor trängs på en liten yta och jordvolymen är begränsad så ställs det höga krav på jorden. En bra jord behåller sin struktur längre än en dålig jord som snabbt får syrebrist och blir kompakt. Jord i urnor behöver kunna hålla fuktigheten och ha en hög näringshalt. Idag finns specialkomponerade jordar just för de behoven. Är man ute efter ett prunkande resultat ska man investera i en bra planteringsjord samt ha tillräcklig gödsling och vattning. (Celanders & Holmberg 1996, s.80)

Enligt stadsträdgårdsmästare Ulf Andersson i Ystad kommun använder de sig av en allround jord innehållande mycket näring, lämpad för de flesta typer av sommarblommor.⁷

Växter klarar sig inte utan näringsämnen. Växtnäring som växter tar upp i störst mängd kallas makronäring, vilken har en vital betydelse för växtens utveckling. Samtidigt är det viktigt att näringsämnena förekommer i goda proportioner till varandra. De viktigaste makronäringsämnena är:

Kväve (N) som har betydelse för växtens grönska och storlek. Det är det viktigaste näringsämnet som växterna behöver i störst mängd.

Fosfor (P) spelar in vid växtens energisystem där solljuset tas tillvara och laddas ner i växten. Fosfor är viktigt för att en växt ska kunna blomma och alstra mogna frukter. Fosforbrist yttrar sig genom svag tillväxt, sämre förgrening samt anspråkslös rotbildning.

Kalcium (Ca) För att växter ska kunna bygga upp sina cellväggar behövs kalcium. Näringen är även främjande för rotsystemet. (Hasselfors Garden, 2012)

⁷ Andersson, Ulf; stadsträdgårdsmästare i Ystad kommun. 2012. Möte 2012-03-30

Skötsel för sommarblommor planterade i urna

Att sköta om sommarblommor kan vara ett nöje eftersom man får följa deras utveckling från tidig plantering fram till ett tätt frodigt resultat. Att putsa och plocka bort vissna blommor görs av estetiska skäl men även för att blommorna ska må bra och blomma rikligt och under lång tid. Annars använder de all sin kraft till att sätta frö. Den vissna blomman med stjälk bör klippas ner en bit tills man ser ett nytt skott växa fram, på så vis undviker man en tom stjälk som med tiden blir gul eftersom det avklippta skottet saknar vegetativ tillväxt. (Celander & Holmberg 1996, s. 99)

Känns jorden torr en bit ner i jorden är det hög tid att vattna igenom ordentligt. Vid en ordentlig genomvattning bli även den nedre jorden fuktig vilket gör att rötterna söker sig nedåt istället för att bli grunda i det översta jordskiktet. Plantera tätt så att bar jord undviks så blir det mindre ogräsetablering och ogräsplockning. Samtidigt så minskar avdunstningen från jorden eftersom växterna täcker jordytan och det blir snabbare en tät frodig plantering. (Celander & Holmberg 1996, s. 94)

De växande plantorna tar upp och förbrukar näringen i jorden under en odlingssäsong. Minst varannan vecka är det bra att gödselvattna eller att använda långtidsverkande gödselmedel som blandas med jorden direkt vid plantering. Ett sätt att upptäcka akut näringsbrist är att se på bladen som då blir blekare och mer gulgröna än vanligt. Ett annat tecken är svag blad- och skotttillväxt. (Celander & Holmberg 1996, s. 95)

Gestaltungsförslag

Ystad

Ystad kommun har mycket att erbjuda, därför är det också en av Skånes främsta turiststäder, beläget på Österlen i södra Skåne. Här finns närheten till natursköna upplevelser med milslånga sandstränder, vackra naturområden och de pittoreska fiskelägena. Det finns en levande historia samt ett rikt näringsliv med utvecklade kommunikationer som skapar en stark tillväxt i en dynamisk region. Stads kärnan med sin medeltida stadskärna erbjuder både museer och historiska byggnader. (Ystad kommun, 2012)

Stadsträdgårdsmästare Ulf Andersson är verksam i Ystad kommun och erbjöd mig att göra ett gestaltungsförslag med sommarblommor till Ystad centrum. Eftersom mitt arbete är tidsbegränsat erhåller jag endast en inspirationsgestaltning där vissa utvalda platser och urnor är representerade. Urnorna har olika mått och utseende och placeras på olika gator och torg. Tanken är att de olika kompositionerna ska kunna vidareutvecklas och passa samtliga urnor i kommunen.

Tillvägagångssätt

Utefter mitt skapade koncept med tankar kring minnen från Österlen, har jag främst arbetat med olika nyanser av lila och rosa liksom olika hallon- och björnbärsnyanser. Samt inslag av gräddvita nyanser mot gult liksom grädde tillsammans med olika gräs som symboliserar Österlens gräsvidder. Tillsammans bildar det en helhet i mitt gestaltungsförslag och konceptet beskrivs närmre på nästa sida. Det blev främst en harmonisk helhet i alla delkompositioner med enstaka kontraster i form av uppstickande former samt något stänk av kontrastfärger. De olika färgerna delades dels upp var för sig i de olika kompositionerna samt att de blandades i någon annan del. Jag använde mig av olika "grundstenar" liksom Celanderr och Holmberg, för att strategiskt bygga upp kompositionerna. På så vis blev det olika höjder och former i mitt gestaltungsförslag. Spiror som mötte solform och skirhet, solitära mot vävar- och vällande växter. Det blev flera olika växter i samma färgskalor som tillsammans bildade en helhet. Eftersom jag använde mig av flera olika sommarblommor i vardera urna så blir det ständig blomsterfärgning med inspiration från Gertrud Jekylls "drifts", även om en växt blommat över eller har senare blomningstid. Färgskiftningarna varierade från förslag till förslag men genom att använda några återkommande växter samt liknande känsla i varje komposition så följde jag en röd tråd genom hela gestaltningen. Eftersom Ystad centrums byggnader främst har en äldre karaktär i olika pastellfärger, valde jag att harmoniera med frodiga mjuka planteringar i främst ljusa färger. Ingen kontrastverkan som i ett mer modernt uttryck, där det avskalade, ofta strikta har fokus.

Koncept: Sommarens söta bär

Många är de gånger jag besökt Österlens vidder. Jag har strosat runt bland ängar, skog och längs stränder. Här känner jag vindpustar och solens varma strålar mot mina kinder.

Alla årstider har sin tjusning men när jag blundar och minns så känner jag doften och smaken av vildhallon och björnbär som vi brukar plocka vid mina föräldrars sommarparadis på Österlen. Dessa bär brukar avnjutas med en klick grädde och det blir de mest fantastiska färgskiftningar och nyanser i den lilla tallriken.

Det här gav mig inspiration till mitt gestaltungsförslag där färgerna lila, rosa och vitt har huvudrollen och ett ängslikt utseende kommer in i form av olika grässorter.

Urna modell 'Oas'

Placering: Vid entrén till Ystads konstmuseum (se figur 1) finns två låga runda urnor i grå glasfiberarmerad plast, med mått i diameter 160 cm och en höjd på 30 cm. Urnorna står i blickfång då konstmuseet ligger på S:t Knuts torg som är en stor öppen plats med en stor parkering nära färjeläget. Här rör sig mycket människor i alla riktningar, ner till båtarna, till parkeringen, centrum mm. Bebyggelsen vid torget har äldre karaktär.

Fig.1 S:t Knuts torg, foto av författaren

Komposition

Den här urnan består av glasfiber som ger en ljusgrå ton och syns i figur 2. Till den har jag valt björnbärsnyanser från de mörkaste nästan svartlila till de som mosats och blandats med grädde och då får en mer lilaröd ton tillsammans med rena gräddvita nyanser. De lila nyanserna är lite mer dämpade i sin framtoning och passar att beskådas framförallt på nära håll av förbipasserande folk på torget. För att få ett lite rufsigare resultat planteras även några grässorter. Här passar det med många olika växter då det är en stor urndiameter.

I främre delen kommer den rikblommande vällande *Erigeron karvickianus* 'Profusion' och ljusviolettera *Lobelia* 'Lilac Splash' att planteras som väller över kanten, precis som den lila *Petunia* 'Easy Wave'. Bakom planteras den gräddgula bollformade *Tagetes erecta* 'Vanilla' som kontrasterar mot den lilaröda vävande *Nicotiana* 'Babybella', som för övrigt är rikblommande hela sommaren. I nästkommande parti planteras skira, vävande *Gaura lindheimeri* 'Rosyjane' tillsammans med spirformade *Antirrhinum majus* 'Royal Bride' samt gräset *Stipa tenuissima*. Här planteras även uppstickaren, den mest björnbärslika blomman upp i form av mörka praktvädden, *Scabiosa atropurpurea* 'Deep Red'. I mitten placeras den kompakta solitären *Canna* 'Alaska', de svävande *Verbena bonariensis* 'Finesse' samt vita *Ammi majus*. Något utanför mitten placeras slutligen spirformade *Digitalis camelot* 'Lavender Cream' en violett fingerborgsblomma med lång blomningstid.

Urnan 'Oas' förekommer på flera olika ställen i Ystad. De har olika mått i diameter men höjden på 30 cm är densamma. På nästkommande sida visar jag två planskissförslag med olika mått i diameter, 160 cm respektive 80 cm (se figur 3 och 4), samt en illustration med det största urnmåttet. De två förslagen har samma lila/vita färgkomposition men skillnad i antal växter och sorter. Tanken är även här att kompositionsförslaget ska kunna vidareutvecklas i framtiden till samtliga urnor, modell 'Oas'.

Illustration, modell 'Oas' 160 cm

Ca 130
cm hög

Fig.2 Illustration Oas, 160 cm

Växtlista, modell 'Oas'

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Höjd
<i>Ammi majus</i>	slöjsilja	100 cm
<i>Antirrhinum majus</i> 'Royal Bride'	lejongap	60 cm
<i>Canna</i> 'Alaska'	kanna	100 cm
<i>Digitalis camelot</i> 'Lavender Cream'	fingerborgsblomma	80 cm
<i>Erigeron karvinskianus</i> 'Profusion'	murbinka	20 cm
<i>Gaura lindheimeri</i> 'Rosyjane'	sommarljus	60 cm
<i>Lobelia erinus</i> 'Lilac Splash'	hänglobelia	25 cm
<i>Nicotiana</i> 'Babybella'	tobak	60 cm
<i>Petunia</i> 'Easy Wave'	petunia	30 cm
<i>Scabiosa atropurpurea</i> 'Deep Red'	praktvädd	80cm
<i>Stipa tenuissima</i>	svansfjädergräs	60 cm
<i>Tagetes erecta</i> 'Vanilla'	stor tagetes	35 cm
<i>Verbena bonariensis</i> 'Finesse'	jätteverbena	100 cm

Planteringsplan, modell 'Oas' 160 cm

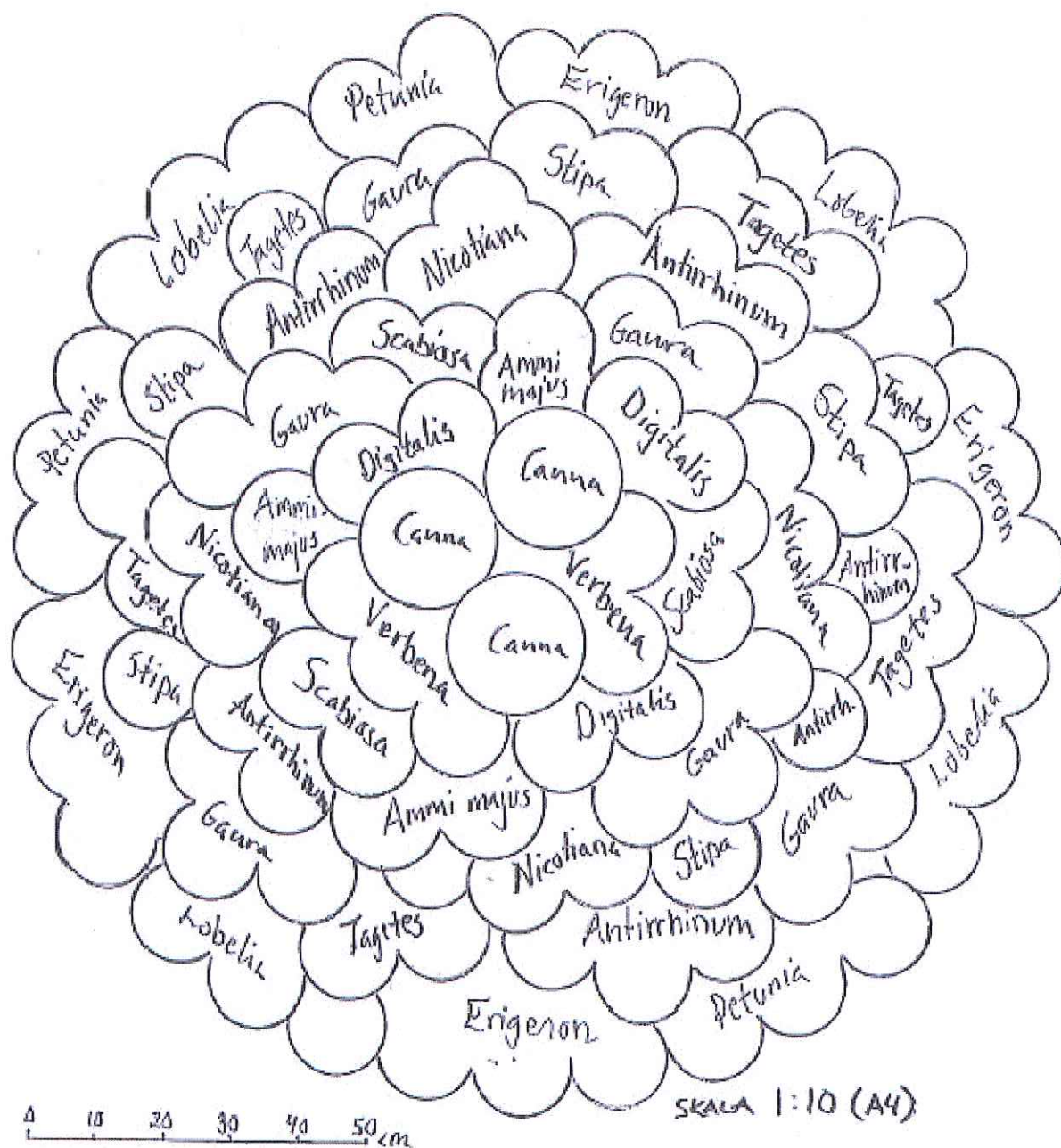

Fig. 3 Planteringsplan Oas, 160 cm

Planteringsplan, modell 'Oas' 80 cm

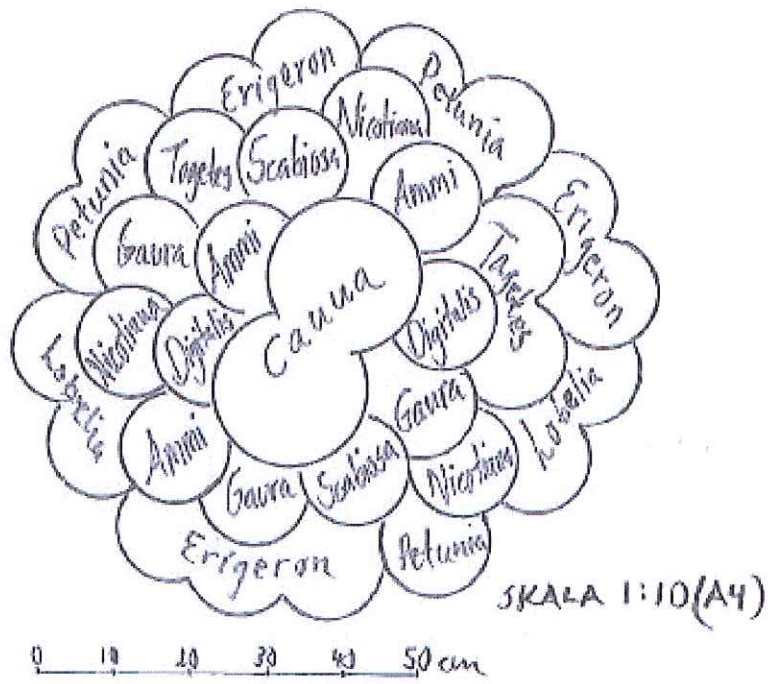

Fig.4 Planteringsplan Oas, 80 cm

Urna modell träfat

Fig. 5 Hamngatan, foto av författaren

Placering: Vid Hamngatan står tre träfat placerade i en refug (visas i figur 5). De är stora med måtten 90 cm i diameter och 65 cm höga. De är i blickfång då Hamngatan korsar genomfartsleden Österleden med mycket trafik och passagerare. Här går även mycket människor eftersom Hamngatan ligger centralt. Byggnaderna runt omkring är främst av äldre karaktär.

Komposition

Det här är en blickpunkt för många förbipasserande fordon och urnorna ses på ett avstånd på några meter. Därför passar det med starka, klara färgnyanser samt en del stora blommor så att de hinner uppfattas av de som åker förbi. Jag har främst valt rödrosa nyanser i en kombination. Gräddfärgen tillkommer och mjukar upp helheten tillsammans med ängslika gräs. Diametern på urnan är relativt stor så här passar det med många olika växtval (kompositionen visas i figur 6).

I mitten tänker jag mig en stor styv *Calla* 'Tropical Rose' (solitär) med gröna glänsande blad tillsammans med gräset *Pennisetum villosum* som mjuk böljande kontrast. Här sticker även den svävande vita *Ammi majus* upp som påminner om den skira hundlokan. Framför planteras spirformade vita *Antirrhinum majus*, svävande rubinröda *Cosmos* 'Carmine' i följd av en rosa vävande *Gaura lindheimeri*. Här vajar även svansfjädergräset *Stipa tenuissima*. I främre delen syns gräddvita bollformade *Tagetes erecta* 'Vanilla' och den kuddformade ljusrosa atlasblomman, *Clarkia amoena* 'Gloria' tillsammans med spirformade *Salvia viridis* 'White Swan'. Längst fram mot kanten väller en rikblommande *Erigeron karvinskianus* 'Profusion' tillsammans med en vällande rosablommande krasse, *Tropaeolum majus* 'Dwarf Cherry' samt den ständigt blommande rosaröda *Petunia* 'Easy Wave Red'.

Olika slags träfat med olika mått återkommer på ett antal platser i centrum. Framöver finns möjlighet att vidareutveckla förslaget och använda kompositionens utvalda växter till alla träfat med några korrigeringar. Träfat med mindre diameter får minska antal sorter och växter medan större träfat får öka på antal. Kompositionen ska ändå förbli rödrosa med ett stänk av gulvitt och svajande gräs. I arbetet presenteras två gestaltungsförslag med planteringsplaner i figur 7 och figur 8, ett med måtten 90 cm i diameter samt ett mindre med måttet 60 cm. Den största urnan visas i en illustration.

Illustration, modell träfat 90 cm

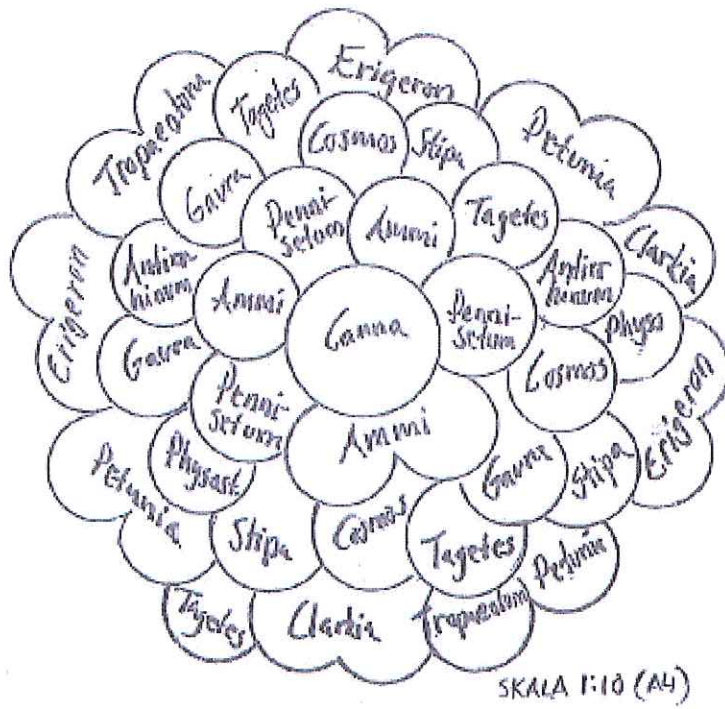
Ca 160
cm hög

Fig.6 Illustration träfat, 90 cm

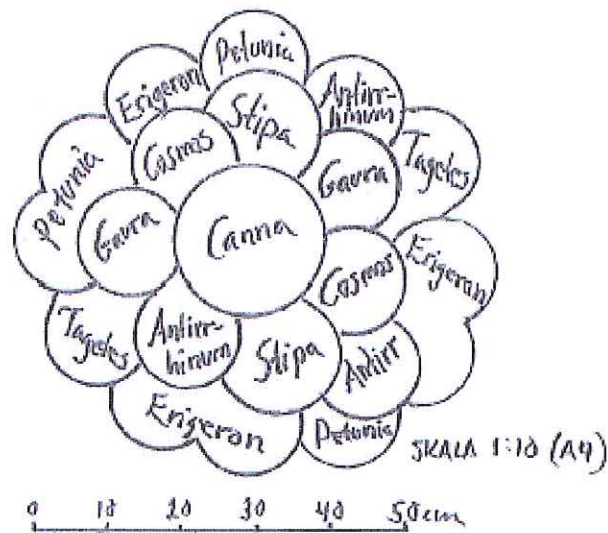
Växtlista, modell träfat

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Höjd
<i>Ammi majus</i>	slöjsilja	100 cm
<i>Antirrhinum majus</i> `Royal Bride`	lejongap	60 cm
<i>Canna</i> `Tropical Rose`	kanna	100 cm
<i>Clarkia amoena</i> `Gloria`	atlasblomma	35 cm
<i>Cosmos sonata</i> `Carmine`	rosenskära	60 cm
<i>Erigeron karvinskianus</i> `Profusion`	murbinka	20 cm
<i>Gaura lindheimeri</i> `Rosyjane`	sommarljus	60 cm
<i>Pennisetum villosum</i>	dunborstgräs	70 cm
<i>Petunia</i> `Easy Wave Red`	petunia	40 cm
<i>Salvia viridis</i> `White Swan`	broksalvia	50 cm
<i>Stipa tenuissima</i>	svansfjädergräs	60 cm
<i>Tagetes erecta</i> `Vanilla`	stor tagetes	35 cm
<i>Tropaeolum majus</i> `Dwarf Cherry`	buskkrasse	30 cm

Planteringsplaner, modell träfat 90 cm och 60 cm

0 10 20 30 40 50 cm

0 10 20 30 40 50 cm

Fig.7 Planteringsplan träfat, 90 cm
 Fig.8 Planteringsplan träfat, 60 cm

Urna modell 'Ystad'

Fig.9 Stortorget, foto av författaren

Placering: Det här är en rund urna i svart gjutjärn. Den är 50 cm i diameter och 55 cm hög. Den finns utplacerad på Stortorget i 30 exemplar. Platsen är livlig med torghandel och anknytning till gågatan. Här passerar mycket människor kors och tvärs och byggnaderna runt om torget är övervägande av äldre karaktär i olika färger samt en kyrka i rött tegel. Platsen saknar övrig växtlighet och på marken ligger gatusten, se figur 9.

Komposition

Urnornas karaktär är antik med en viss tyngd. Här vill jag kontrastera de svarta gjutjärnsurnorna med en skir ljus lätthet. Lättheten harmonierar samtidigt med de ljusa fasaderna. Här blandar jag rosa blommor med ett stänk av mörkaste lila, vitt samt svajande rufsigt gräs, se figur 11.

I mitten planteras höga gräddvita solitären *Canna 'Alaska'* och den vävande skira *Gaura lindheimeri 'Rosyjane'* med den mörkaste uppstickaren *Scabiosa atropurpurea 'Deep Red'*. Samtliga växter blommar sommaren igenom med rätt skötsel. Växterna går igen från de föregående urnmodellerna. Jag använder mig dessutom av ett lägre smalbladigt gräs eftersom urnan är liten, *Carex comans 'Frosted Curls'* samt en vällande *Helichrysum petiolare 'Variegata'*, vars blad innehåller en gräddgul nyans. Eftersom urnans diameter är relativt liten så begränsar jag antal växtsorter till fem.

Den här urnmodellen finns endast placerad på Stortorget, vilket gör att växtkompositionen inte behöver vidareutvecklas till andra storlekar (se figur 10).

Växtlista, modell 'Ystad'

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Höjd
<i>Gaura lindheimeri 'Rosyjane'</i>	sommarljus	60 cm
<i>Canna 'Alaska'</i>	kanna	100 cm
<i>Carex comans 'Frosted Curls'</i>	bronsstarr	40 cm
<i>Helichrysum petiolare 'Variegata'</i>	rabatteternell	30 cm
<i>Scabiosa atropurpurea 'Deep Red'</i>	praktvädd	80cm

Illustration, modell 'Ystad' & Planteringsplan 50 cm

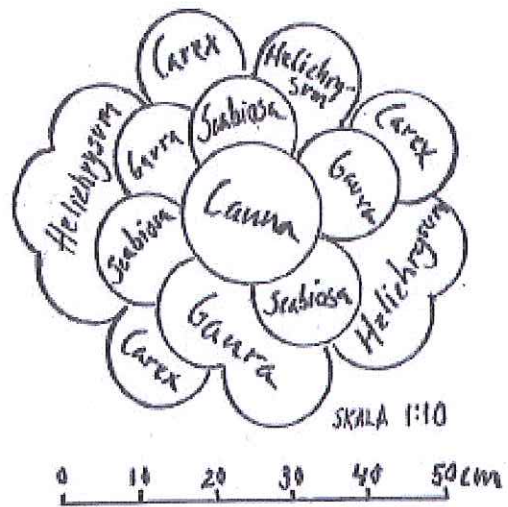

Fig.10 Planteringsplan Ystad, 50 cm

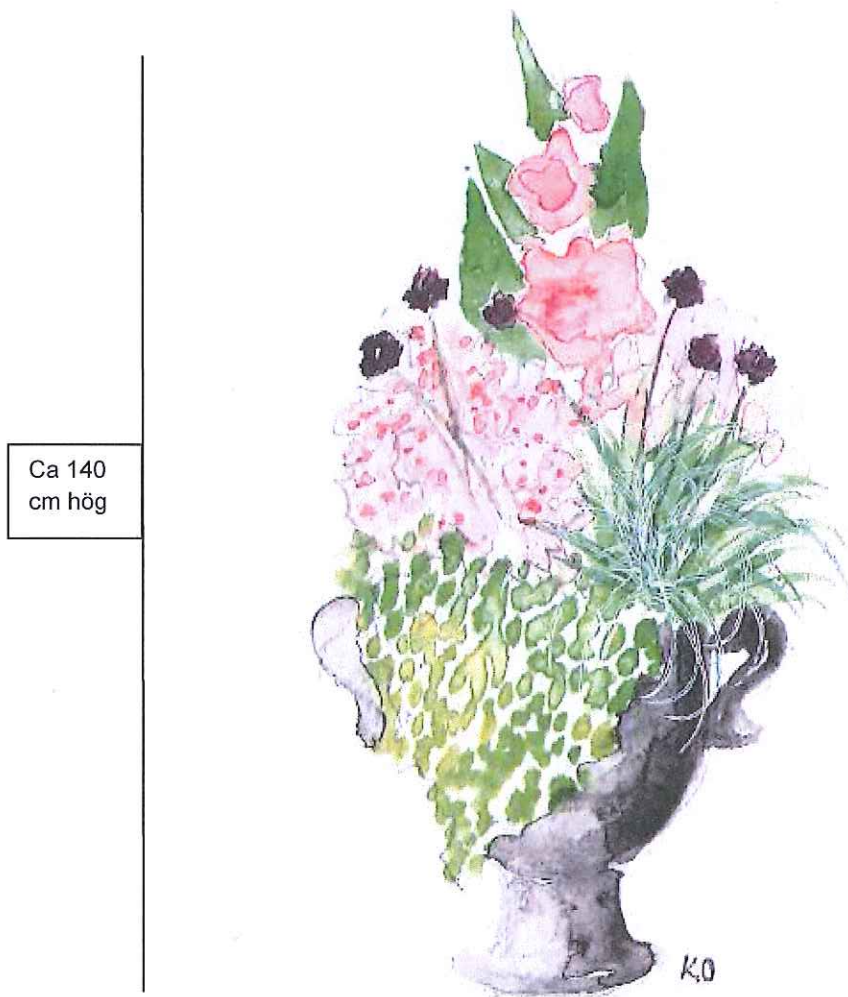

Fig.11 Illustration Ystad, 50 cm

Urna modell `Sofie`

Placering

Längs med fasaden på ett vitt hus på Stortorget står två kvadratiska urnor i svart gjutjärn. (se figur 13). De är större än modell `Ystad`, kvadratiska i formen och ger ett tungt antikt uttryck. De fungerar som ett extra blickfång där de står omgivna av träbänkar på torget, som även har anslutning till gågatan. Höjd och bredd är 65 x 65 cm.

Komposition

Precis som med modell `Ystad` så är det en tung svart modell som har ett antikt uttryck. Dessutom upplevs den här urnan än mer tung eftersom den har en kompakt kvadratisk form. Jag fortsätter med att kontrastera med ett ljusare skirare växtslag där även gräsplantor lättar upp och rufsar till helheten. Några lila toner i mörkare ton harmonierar med den mörka urnan. Urnan har en bredd på 65 cm vilket gör att jag kan öka antal sorter och fortsätta att arbeta med samma konceptfärger likt föregående modeller.

I mitten placeras den rosa höga *Canna`Alaska`* med omgivande spirformade *Digitalis camelot`Lavender Cream`*. Något lägre är den vita spirformade *Antirrhinum majus`Royal Bride`* som planteras med ljusa, vävande *Gaura lindeheimeri`Rosyjane`*. Här finns även rufsiga *Carex comans`Frosted Curls`*, ett smalbladigt gräs och rosa kuddformade *Clarkia amoena`Gloria`*. Över kanten väller en mörklila, storblommade *Petunia`Easy Wave`* samt gulgröna *Helichrysum petiolare variegata*.

Modell `Sofie` finns endast i två exemplar placerade på Stortorget. I arbetet visas en planteringsplan i figur 12 och i en illustration i figur 13.

Växtlista, modell `Sofie`

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Höjd
<i>Antirrhinum majus`Royal Bride`</i>	lejongap	60 cm
<i>Canna`Alaska`</i>	kanna	100 cm
<i>Carex comans`Frosted Curls`</i>	bronsstarr	40 cm
<i>Clarkia amoena`Gloria`</i>	atlasblomma	35 cm
<i>Digitalis camelot`Lavender Cream`</i>	fingerborgsblomma	80 cm
<i>Gaura lindheimeri`Rosyjane`</i>	sommarljus	60 cm
<i>Helichrysum petiolare variegata</i>	rabatteternell	30 cm
<i>Petunia`Easy Wave`</i>	petunia	30 cm

Illustration, modell 'Sofie' & Planteringsplan 65 cm

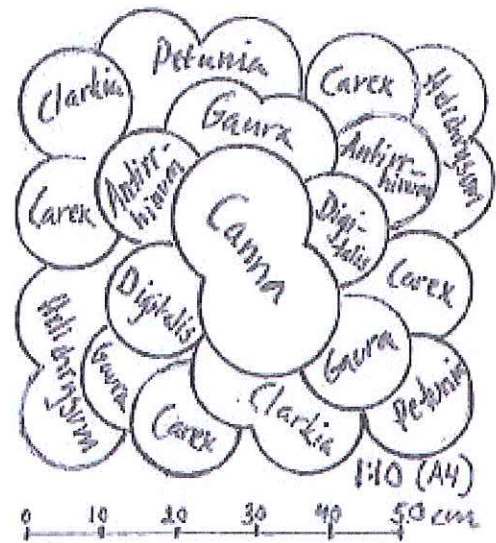

Fig.12 Planteringsplan Sofie, 65 cm

Ca 160
cm hög

Fig.13 Illustration Sofie, 65cm

Diskussion

Det har varit lärorikt och inspirerande under examensarbetets gång. Genom arbetet har jag fått en fördjupad kunskap inom området sommarblommor och jag tänker till viss del annorlunda kring ämnet än tidigare. Jag inser att det finns flera olika kompositionstekniker samt växtkombinationer som är annorlunda mot de mer traditionella sommarblomsplanteringar som jag ofta sett i olika städer. Utbudet av sommarblommor är så mycket större än de traditionella blommor som t.ex. tagetes och petunia, som så ofta finns att köpa som plantor i dagligvaruhandeln, som t. e .x. Coop. Varför inte satsa på lite nya attraktiva sorter och slå ett slag för mångfalden hos sommarblommor? Enligt de yrkesverksamma personer som jag intervjuade, Ingrid Svensson och Magnus Landtblom, så bemöts sommarblomsprogrammen med en övervägande positiv feedback. Ska man inte bejaka det här intresset från allmänheten och då erbjuda kunderna i dagligvarubutiker ett ökat sortiment, så att de själv kan kombinera och prova olika växtkompositioner? Att erbjuda sommarblommor, redan uppdrivna i krukor tror jag är till en fördel eftersom inte alla har möjlighet till egen förkultivering. Jag tror på så vis att det blir mer lätt tillgängligt med sommarblommor. De senaste åren har dock utbudet ändrats något i större plantskolor. Idag kan man ofta hitta t. e .x. *Verbena Bonariensis* och *Gaura lindheimeri* i kruka, men det finns ju så många fler attraktiva sorter. Hoppas trenden håller i sig och utvecklas ännu mer.

Efter att ha gjort min datainsamling var det spännande att tillämpa den nya kunskapen i ett gestaltningsförslag. Utifrån den lärdom jag erhållit från litteraturstudier, intervjuer och tidigare designkurser i min utbildning, gick det förhållandevis lätt att strukturera upp mina kompositioner. Det var hela tiden en tanke på hur växternas form, struktur och färg samspelade med varandra som var kärnan i gestaltningen. Jag har använt mig mycket av de "grundstenar" som Celandier och Holmberg förespråkar vid planering av en växtkomposition. Det har varit spiror, svävande, vällande och svällande former. Dock saknade jag i deras litteratur en boll- eller solform som "grundsten" vilket jag tycker är typiskt för t.ex. *Tagetes erecta* 'Vanilla'. Det fick helt enkelt tillkomma i min egen formulering i gestaltningsarbetet.

Jag har tänkt på att det ständigt ska finnas blommande sorter i arrangemangen, då vissa sorter är vackrast under tidig sommar medan andra sorter som *Verbena bonariensis* blommar som rikligast under sensommaren. Jag har hämtat inspiration från Gertrude Jekylls tankar kring "drifts", där tidigblommande sorter döljs av senare blomsterfärging, vilket resulterat i att jag arbetat med många olika växter där förhoppningsvis inte en överblommad växt tar över helhetsintrycket utan smälter in i övrig växtlighet.

Tidsplanen har följts trots en viss tidspress. Det viktigaste med arbetet har inte bara varit att nå ett slutresultat utan också själva processen att nå dit. Under arbetets gång har jag reflekterat, tvivlat och även känt trygghet. Jag anser att jag följt en röd tråd genom hela arbetet där litteraturstudier och intervjuer har kopplats samman med gestaltningsdelen och mitt koncept tycker jag är hållbart. Mitt växtval har en känsla av Österlens vidder med vildhallon- och björnbärsnyanser samt svajande gräs. Det har dessutom varit lärorikt med mina handledarträffar med Karin Svensson som alltid är närvarande med goda råd och kritik. Jag har nått mitt syfte med examensarbetet då jag har fått fördjupad kunskap inom ämnet och samtidigt utvecklat min gestaltningsförmåga.

Utefter mitt gestaltungs-förslag ställer jag mig dock frågan - hur tas planritningarna emot av de som ska plantera växterna i en kommun. Är det för komplicerat med många olika växter i en och samma komposition. Eller ska det vara så enkelt som möjligt med få olika växter planterade i enkla rader för att underlätta planteringen? Samtidigt kanske det är värt att satsa på en mer genomarbetad komposition som ger ett mer dynamiskt resultat värt att minnas. Ett alternativ kan vara att satsa på mer detaljerade kompositioner i de lägen där planteringarna beskådas på nära håll, t. e. x. i en park eller på en gågata, för att i andra lägen där det finns flest förbipasserande fordon ha mindre avancerade planritningar.

Framöver vill jag vidareutveckla min växtkunskap. Det finns ett otroligt utbud av sommarblommor och det kommer hela tiden nya sorter. Marknaden är så mycket större än vad jag hade kunskap om.

Det här arbetet kommer att följa med mig in i yrkeslivet. Förhoppningsvis kommer jag att dra nytta av det skrivna materialet samt fortsätta gestalta enligt de principer jag använt mig av i det här arbetet. Främst har jag använt mig av inspiration från Gertrude Jekyll samt Celanderr och Holmberg. Samtidigt ser jag fram emot att läsa vidare i ämnet som kan ge mig ny kunskap, fler infallsvinklar och ytterligare designmetoder.

I framtiden vill jag pröva en blandteknik med perenner, lökar och sommarblommor i samma komposition för att få ett prunkande resultat från tidig vår till höst. Sommarblommor som blommar rikligt under en hel säsong kan effektivt täcka upp eventuella glapp mellan olika blommande perenner.

Kan det vara så att det är möjligt för kommuner att gestalta ett växtprogram som håller från vår till höst? Där "drifts" kan användas för att dölja tidigblommande vårlökar, samtidigt som försommarblommor döljs av sensommarblommor. Min upplevelse är att det idag ofta i kommuner först planteras ett vårlöksprogram, efter det tas lökar bort och ersätts med sommarblommor för att till sist ha en plantering med höstfärging. I det här avseendet tänker jag mest på den utmaning det hade varit att åstadkomma en enda ständigt blommande dynamisk plantering under hela säsongen. Det kan vara en upplevelse för allmänheten att beskåda en rabatt eller komposition som ständigt ändras över tiden gällande blomsterfärging och färgskiftningar, där sommarblommor har en viktig roll som de ständigt blommande och som fyller upp mellan olika perennblomningstider. Även tankar kring budget kommer in även om det inte ligger i min fördjupning med arbetet. Kan det bli ett billigare alternativ med mindre totalt antal växter samt lägre arbetskostnad? Förslaget lämpar sig säkert bäst för rabatter och stora urnor där "drifts" tekniken är lättare att tillämpa, än för mindre urnor.

Det har inte varit helt lätt att hitta fördjupad litteratur i ämnet, något som jag känner har varit något begränsande, men med det här arbetet hoppas jag föra ut ett vidare intresse kring sommarblommor. Jag kommer att använda materialet vid egna framtida föreläsningar och även delge uppdragsgivaren Ulf Andersson mina gestaltningar.

Källförteckning

Tryckta källor

Bisgrove, Richard (red.) (1995). *Gertrude Jekyll's Colour Schemes for the Flower Garden*. London: Frances Lincoln Limited

Celander, Rigmor & Holmberg, Mona (1996). *Nordiskt ljus och italiensk hetta*. Göteborg: Göteborgs botaniska trädgård

Hansson, Marie & Hansson, Björn (2008). *Perenner: Våra trädgårdsväxter*. Stockholm: Bokförlaget Prisma

Jansson, Eva (1999). *Sommarblommor i offentlig miljö*. Alnarp: Movium

Kvant, Christel & Palmgren, Heidi (2000). *Trädgårdens rum*. Stockholm: Bokförlaget Prisma

Ramberg, Johan (2009). *Akvarell: Lekfulla övningar – kreativa insikter*. Egen utgivning

Widén, Björn & Widén, Marie (2008). *Botanik: systematik evolution mångfald*. Lund: Studentlitteratur

Elektroniska källor

Hasselfors Garden (2012). *Gödselskola Näringsämnen* (online)

Tillgänglig:

<http://www.hasselforsgarden.se/konsument/traedgaardskola/goedselskola/naeringsaemnen>
(2012-04-28)

Ystad kommun (2012). *Kommunen* (online)

Tillgänglig: <http://www.ystad.se/ystadweb.nsf/docsbycodename/start> (2012-04-29)

Intervjufrågor via mail

Kvalitativ intervju

Jag ställer nedan ett antal frågor som gärna får leda fram till ett personligt resonemang. Det är en semistrukturerad intervju där samma frågor ställs till alla informanter men frågorna har öppna svarsmöjligheter.

Eftersom jag själv ska gestalta sommarblomsplanteringar till Ystad kommun så ligger det i mitt intresse att få ökad förståelse samt kunskap inom det här området. Med er nutida erfarenhet och expertis så bidrar ni med relevant information till mitt examensarbete.

Jag ställer tre huvudfrågor med några följdfrågor. Utveckla gärna vidare om ni anser det relevant för er svarsformulering.

Lycka till och ett stort tack i förhand!

Hur upplever du ditt arbete med sommarblommor?

- Har du tillräcklig avsatt arbetstid för ditt åtagande?
- Har du ett eget ansvar över sommarblomsprogrammet?
- Vilket stöd har du från kommunen? (Budget, konservativt eller nytänkande mm)
- Vilka reaktioner upplever du från allmänheten?

Har du någon/några designförebilder?

- I så fall vilka och på vilket sätt använder du dig av dem? Utveckla gärna med tankar kring färg och form, harmoni eller kontrastpåverkan mm.

Hur mycket styr ståndorten planteringarna och designtänkandet?

- Hänsyn till ljus, mörker, vind etc. Eventuell samplantering av olika växter med olika krav etc.

Kvalitativ intervju med Ingrid Svensson 2012-04-11 via mail

Kvalitativ intervju

Jag ställer nedan ett antal frågor som gärna får leda fram till ett personligt resonemang. Det är en semistrukturerad intervju där samma frågor ställs till alla informanter men frågorna har öppna svarsmöjligheter.

Eftersom jag själv ska gestalta sommarblomsplanteringar till Ystad kommun så ligger det i mitt intresse att få ökad förståelse samt kunskap inom det här området. Med er nutida erfarenhet och expertis så bidrar ni med relevant information till mitt examensarbete.

Jag ställer tre huvudfrågor med några följdfrågor. Utveckla gärna vidare om ni anser det relevant för er svarsformulering.

Lycka till och ett stort tack i förhand!

Hur upplever du ditt arbete med sommarblommor?

- Har du tillräcklig avsatt arbetstid för ditt åtagande?

Jag har ganska gott om tid för arbetet med sommarblommor. Ibland kan det vara svårt att få möjlighet att koncentrera sig på ett jobb åt gången vilket framför allt kan ställa till problem med de skapande arbetsuppgifterna

- Har du ett eget ansvar över sommarblomsprogrammet?

Ja, ingen lägger sig i detta arbete.

- Vilket stöd har du från kommunen? (Budget, konservativt eller nytänkande mm)

Jag har ganska fria händer. Naturligtvis finns det begränsningar i budget men hittills inte så stora att jag känt mig nämnvärt begränsad. Skötseln inklusive planteringstiden får inte skena iväg, så alltför komplicerade konstruktioner, för mycket puts och mycket uppbindningar måste jag försöka att hålla mig ifrån.

- Vilka reaktioner upplever du från allmänheten?

Över lag är det mycket positivt. På senare år har det skett en förändring och detta har uppmärksamats av allmänheten och även av våra lokalpolitiker.

Har haft två mindre positiva kommentarer under de tre år jag arbetat i Karlskrona. En som gällde estetiken och en om att jag använde riciner som ju är väldigt giftiga.

Har du någon/några designförebilder?

- I så fall vilka och på vilket sätt använder du dig av dem? Utveckla gärna med tankar kring färg och form, harmoni eller kontrastpåverkan mm.

Jag kan inte nämna någon särskild förebild. Jag försöker att hålla ögonen öppna och ta in idéer när jag råkar se dem både i verkligheten och i böcker, kataloger, på nätet osv. Riktigt inspirerande sommarblomsplanteringar springer man inte på så ofta så jag hittar gärna idéer i perenn/blandplanteringar också.

Jag besöker också odlarnas öppna hus för att se nyheter i utbudet.

Jag arbetar utifrån ett specifikt tema som växlar varje år. Jag tycker att det är ett bra sätt att skapa variation och jag hoppas att kunna tillfredsställa de flesta smaker på det sättet. Det är också ett sätt att ge mig själv en utmaning. Begränsningar tvingar en att tänka längre.

Jag arbetar oftast med ganska harmoniska färgkombinationer och gärna lite rufsiga planteringar med en hel del gräs och småblommiga sorter. Jag kan tröttna ganska mycket på min egen smak och tycker att jag gärna blir lite mesig.

När jag använder mig av kontraster brukar jag endast använda mig av två nyanser, grundfärg och kontrastfärg för att vara tydlig. Vill gärna att grundtanken i en rabatt ska vara så superenkel att den inte går att missa.

Men nästa år?? Känner nu ett stort behov av att bli lite modigare. Ska kanske läsa Christoffer Lloyds' Colors for Adventurous Gardeners från pärm till pärm och se vad som händer.....

Hur mycket styr ståndorten planteringarna och designtänkandet?

- Hänsyn till ljus, mörker, vind etc. Eventuell samplantering av olika växter med olika krav etc.

Majoriteten av våra planteringar har klassiskt sommarblomsläge. Full sol och god jord. Det jag har att ta hänsyn till är blåsten. Bland annat har vi en del krukor i havsnära lägen. Sköra och alltför höga växter fungerar inte i de lägena. Även en hel del hängväxter påverkas negativt av blåsten.

En utmaning är att hantera de olika sorternas varierande växtkraft. Att inte blanda svagväxande och kraftigväxande hur som helst utan laborera med planteringsavstånd och antal för att kompensera den här variationen.

Kvalitativ intervju med Magnus Landtblom 2012-04-16 via mail

Hej Katarina,

Tillräckligt med tid? Ja, jag tar mig tid till detta. Jag lägger däremot inte jättemycket tid på att göra vackra ritningar. Det är handritade enkla handlingar som fungerar med just den personalen som planterat i många år.

Eget ansvar? Ja, det är bara jag som jobbar med det.

Stöd? Med den responsen vi får från allmänheten och turister, så tror jag inte man vågar banta på denna posten. Det har inte kommit några sådana signaler i alla fall.

Reaktioner? Kolossalt mycket positivt. Aldrig något negativt. Blommorna lyfter hela parkverksamheten, (och förlåter säkert en del skit bakom hörnorna någon annan stans).

Förebilder? Nej, jag har inga förebilder, men ser man något smakfullt någon annan stans i en kommun eller i en trädgård eller i en tidning, så snappar man väl upp det mer eller mindre omedvetet.

Designtänkandet: Jag är lite begränsad p.g.a. mitt avtal med min externa odlare, men samtidigt väldigt gynnad av samma avtal. Jag handlar alltså våra plantor externt. Jag har en och samma odlare till alla plantor. Han jämrar sig om jag vill ha för många sorter. Han levererar plantorna efter avrop i småposter till avtalad plats och tid, (så jag slipper mellanlagring). Plantorna är då avkrukade och uppvattnade och märkta i lådor till respektive rabatt.

Det är alltså antalet sorter som jag har att jobba med som är begränsningen. Det jag försöker hantera är att ha en succession med olika flor i samma rabatt. Det vill säga, sorter som är finast under tidig sommar måste efterträdas av sådana som är finast på sensommaren typ Gaura linheimerii, Verbena bonariensis, Dahlior m.m. Det ska vara okay att något dör bort, bara något annat tar vid.

Det är väldigt sällan jag gör rabatter i strikta geometriska former. I stället strävar jag efter en färg- och formharmoni.

Och sist, visst måst man ta hänsyn till ståndorten

Med vänlig hälsning

Magnus Landtblom
Parkingenjör, TSB/PMI parkenheten
Landskrona stad